

Управління культури, національностей та релігій
Миколаївської облдержадміністрації

Обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна

Чорнобиль не має минулого часу

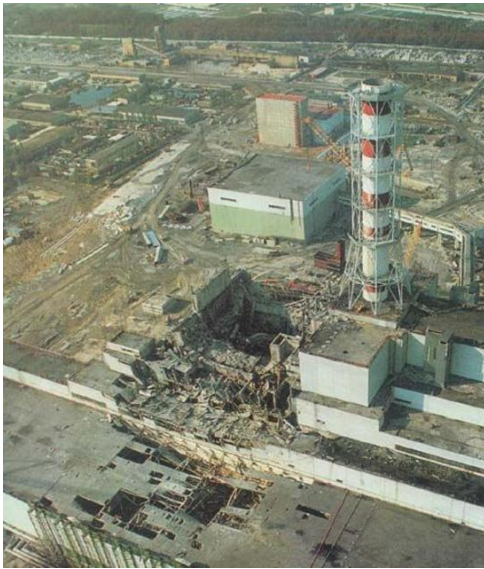
Інформаційно - бібліографічний дайджест

Миколаїв
2016

**ББК 31.4
Ч75**

**Укладач В.Є. Щербак
Редактор О. К. Карпенко
Відповідальний за випуск Т. А. Жайворонок**

Література, представлена в інформаційно – бібліографічному дайджесті, з різних точок зору висвітлює проблеми Чорнобильської трагедії. В дайджесті зібрані офіційні документи, книги та статті, які містять найбільш сучасно і науково обґрунтовані дані про причини аварії та її ліквідацію, про стан і майбутнє ЧАЕС, про людські, технічні, екологічні та інші проблеми цієї глобальної катастрофи.

За днями дні, мина повільно рік,
За днями дні – і другого немає.
Нехай же лихо наше проминає
І в світі не повториться повік.
Хай стане мир міцнішим у стократ,
Хай над землею чисте небо буде.
Чорнобиль – попередження, набат,
Його уроків людство - не забуде.

М. Луків

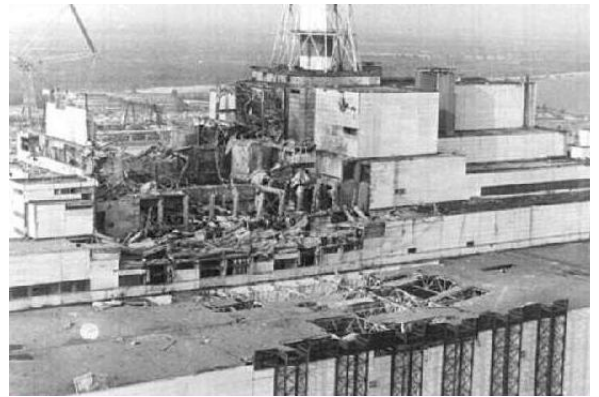
26 квітня 2016 року виповнюється 30 років від того дня, коли страшна біда прийшла на Україну, зачепивши своїм чорним смертоносним крилом також Білорусь, Росію та інші країни. Чорнобиль... Чорний біль нашої землі. І скільки б не минуло років, все одно це слово полум'янітиме чорним вогнищем скорботи.

Райцентр Чорнобиль - ця назва походить від назви різновиду гіркої полину - чорнобилки. Невеличке містечко в 130 км від Києва, яке щовесни потопало в зелені вишень, груш та яблук. Спочатку так іменувалося давнє поселення, засноване ще у Древній Русі, потім і місто - спокійне, неквапливе, з доброзичливими людьми. А згодом тут виросла атомна електростанція, будівництво якої розпочалося у 1971 році. Тут, у цілковитій гармонії краси подільської природи, і були сховані в бетон чотири блоки АЕС, які потім займуть одне місце в сумнозвісному списку поряд із Хіросимою і Нагасакі.

Уночі над Чорнобилем зійшла Зоря Полин. Громом вибуху і полум'ям пожежі вона сколихнула планету, а Україну кинула у смерч радіаційної стихії. Вибух четвертого реактора на ЧАЕС міг би стати останнім днем для України. Біда, яка сталася, раптово розчинилася у духмяному квітневому повітрі, в біло-рожевому цвітінні яблунь та абрикосів, у воді сільських криниць, молоці корів, у всій красі весняної зелені. Та хіба тільки в ній? Вона розчинилася в людях. З тієї трагічної ночі, пролунавши сигналом нещастя на мовах усіх народів планети, слова «Чорнобиль. Четвертий енергоблок» стали координатами всесвітньої тривоги.

День 26 квітня 1986 року увійде в історію України, світу як найбільша трагедія і незагойна рана на тілі України. Чорнобильська катастрофа поставила перед людством такі проблеми, про існування яких воно навіть не уявляло. Радіація... Радіонукліди... Скільки біди внесли ці слова у наше життя! З'явилися нові тривоги, і головна з них – майбутнє нашої планети. Поля і луки, ліси й озера, річки і ставки Чорнобильщини тяжко уражені невідомою чорною хворобою. Дичавіє земля, хоча ще квітуть і родять сади. Ніхто не споживає тих гірких плодів, ніхто не йде до лісу за його цілющими дарами. Чорне коло невідомо скільки років залишиться незагойною раною на лоні природи, закарбується у серцях людей, які покинули рідні домівки, обжиті, влаштовані місця, могили своїх батьків.

26 квітня оголошено Міжнародним днем пам'яті про Чорнобиль. А Президент України Петро Олексійович Порошенко оголосив 2016 рік - Роком вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і пам'яті жертв Чорнобильської катастрофи. Пора усвідомити: чорнобильська біда - це біда не тільки України. Це - трагедія всього людства і гіркий урок для нього. На жаль, сьогодні, через 30 років після вибуху, що відбувся на 4-му реакторі, не зникла загроза нових ускладнень. Виникають нові і нові проблеми, що потребують вирішення і величезних капіталовкладень. Вони під силу не окремому народу, а тільки усій світовій співдружності. Але чи можемо ми сказати, що небезпека минула, що відчуття тривоги за середовище проживання нас більше не торбує?

Літератури, яка з різних точок зору висвітлює Чорнобильську трагедію, дуже багато. В даному інформаційному дайджесті зібрані офіційні документи, книги та статті, в яких найбільш сучасно і науково обгрунтовані дані про причини аварії та її ліквідацію, про стан і майбутнє ЧАЕС, про людські, технічні, екологічні та інші проблеми цієї глобальної катастрофи.

Матеріал розміщено за такими розділами:

- 1. Нормативні документи**
- 2. Чорнобильська катастрофа: історія подій**
- Миколаївці – ліквідатори аварії
- 3. Чорнобиль: погляд крізь роки**
- 4. Біль і крик душі під знаком Чорнобиля**
(Тема Чорнобиля в художній літературі, музиці, кінематографі)
- 5. Дзвони пам'яті**
(Сценарії виховних заходів)

У межах розділу матеріали подано за алфавітом прізвищ авторів та назв публікацій.

Нормативні документи

Україна. Президент. Про заходи у зв'язку з 30-ми роковинами Чорнобильської катастрофи: указ від 14 груд. 2015 р. № 702/2015 / Україна. Президент // Урядовий кур'єр. - 2015. - 18 груд. - С. 8.

Україна. Президент. Про внесення зміни до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»: закон від 4 лют. 2016 р. №987-VIII / Україна. Президент // Урядовий кур'єр. – 2016. – 27 лют. – С. 4. – (Документи).

Україна. Президент. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей виконання проектів міжнародної технічної допомоги на Чорнобильській АЕС: закон від 23 квітня 2015 р. № 364-III / Україна. Президент // Голос України. - 2015. - № 92. - С. 7.

Україна. Верховна рада. Про вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та про заходи, пов'язані з 30-ми роковинами Чорнобильської катастрофи: постанова від 12 листоп. 2015 р. № 793-VIII / Україна. Верховна рада // Голос України. - 2015. - 21 листоп. - С. 3.

Україна. Верховна рада. Про проведення парламентських слухань на тему: «30 років після Чорнобиля: уроки та перспективи»: постанова від 8 груд. 2015 р. № 852-VII / Україна. Верховна рада // Голос України. - 2015. - 12 груд. - С. 7.

Україна. Верховна рада. Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, об'єкт «Укриття» та перспективи розвитку зони відчуження»: постанова від 22 квіт. 2015 р. № 348-VII / Україна. Верховна рада // Голос України. - 2015. - N 75. - С. 3.

Україна. Кабінет Міністрів. Про затвердження Положення про Державне агентство України з управління зоною відчуження: постанова від 22 жовт. 2014 р. № 564 / Україна. Кабінет Міністрів // Урядовий кур'єр. - 2014. - № 205. - С. 21.

Україна. Кабінет Міністрів. Про компенсаційні виплати особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: постанова від 14 трав. 2015 р. №285 / Україна. Кабінет Міністрів // Урядовий кур'єр. - 2015. - № 90. - С. 4.

Україна. М-во Юстиції. Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 17 серп. 2007 р. № 561: наказ від 05.12.2013 р. № 2565/5 / Україна. Міністерство Юстиції // Офіційний вісник України. - 2013. – № 97. - С. 78.

Меморандум про взаєморозуміння щодо планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру та готовності до катастроф між Міністерством України з надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Організацією Північноатлантичного договору: дата підписання 16.12.1997 // Офіційний вісник України. - 2013. - № 17. - С. 160-162.

Чорнобильська катастрофа: історія подій

30 років дзвони Чорнобиля стукають в наші серця. Змушують нас зупинитись і озирнутись у той страшний 1986-й рік.

Ту мирну весняну українську ніч на берегах Прип'яті люди ніколи не забудуть. Вона була, як пригадують очевидці, однією з найкращих ночей року, ніщо не віщувало біди. Ніхто навіть не міг подумати, що над квітучою землею нависла ядерна смерть.

Саме в ту ніч, із 25 на 26 квітня, час став уже далеко не мирним, а бойовим і аварійним. Відлік пішов на години, хвилини, секунди.

26 квітня 1986 року, субота, 01 год. 22 хв. Прийнято рішення почати випробування. Одночасно була відключена аварійна система захисту.

01 год. 22 хв. 30 сек. ЕОМ видала інформацію про необхідність термінової зупинки реактора, але оператори продовжували процес. Потужність реактора почала швидко зростати.

01 год. 23 хв. 40 сек. Натиснуто кнопку аварійної зупинки. Над четвертим реактором Чорнобильської атомної станції велетенське полум'я несподівано розірвало нічну темряву.

Спало місто, спала Україна, не відаючи про велику біду, що прийшла на її землю. Довгі тривожні дні, правда придушена муром мовчання. Ще скільки часу буде потрібно, щоб реально осмислити те, що трапилося. А смерть уже відкрила свій чорний рахунок, забрала найкращих. Людство дізнається їхні імена згодом. Найпершим, у кого зупинилося на мить вибуху серце, був старший оператор Валерій Іванович Ходимчук. За ним незабаром помер на посту його друг Володимир Миколайович Шашенюк. Його, обпаленого та опроміненого, винесли на руках пожежники і поховали на першому сільському кладовищі. Валерія так і не знайшли, четвертий блок став для нього і могилою, і пам'яттю.

Першими до палаючого реактора за тривогою прибули пожежні з охорони ЧАЕС на чолі з начальником варті Володимиром Правиком. Його загін першим ступив на лінію вогню. Володимиру було лише 23 роки. У молодого лейтенанта не було права на помилку. За караулом Правика незабаром прибув і караул його бойового побратима із СВПЧ-6 з охорони міста Прип'яті лейтенанта Віктора Кібенюка. Вони ступили у вируjące полум'я, у смертельну радіацію, рятуючи станцію і людей, не думаючи про своє життя. Всі чітко усвідомлювали небезпеку, та, як і личить воїнам, зовсім не берегли себе. Їх було 28 - пожежних Чорнобиля. Вони першими прийняли найжорстокіший удар на четвертому блоці станції і затулили собою не тільки станцію, не тільки Україну, а й Європу. Ось як про цю небезпеку писала газета «Правда»: «... Не більше півтора хвилин можна працювати на даху, де розкидані сильні джерела випромінювання... Ні один механізм, та найбільш досконалий робот

не в змозі діяти тут – «вони сходять з глузду». І ось ідуть добровольці... Повільно, ой як повільно тягнуться секунди, і ми стаємо свідками того, як народжується подвиг».

Через деякий час на об'єкт АЕС, що горів, прибуло більше сотні пожежних машин із Києва та області. До п'ятої години ранку пожежа була ліквідована. Подув легенький вітерець, і величезний стовп диму, пилюки, кіптяви відірвався від реактора і посунув територією України, Білорусії, Росії, сіючи смертоносну радіацію.

У «Щоденнику бойових підрозділів і органів внутрішніх справ у м. Прип'яті», який вівся з перших хвилин боротьби з аварією, 26 квітня 1986 року о 12 год. дня зроблено запис : «Госпіталізовано 105 чоловік, серед них 16 із особливого складу пожежних частин. А далі прізвища:

1. Правик Володимир Павлович
2. Кібенюк Віктор Миколайович
3. Тимура Володимир Іванович
4. Титенюк Микола Іванович
5. Ващук Микола Васильович
6. Ігнатенко Василь Іванович
7. Телятников Леонід Петрович...»

Через два тижні після аварії 23-річний офіцер Віктор Кібенюк помер у московській лікарні, так і не побачивши свого первістка. На рік старшим був Володимир Правик. Поховані герої на Митищинському кладовищі у Москві.

Ніяких сигналів про небезпеку, ніяких звісток про евакуацію населення. Лише згодом пролунав сигнал цивільної оборони про негайний вивіз населення. Люди були забрані з вулиць, дехто встиг взяти в руки щось необхідне. А добро, нажите поколіннями, залишилося там. Ніхто тоді не думав, що назавжди покидає рідну домівку.

Суворий екзамен тримали не тільки пожежники, а й транспортники, і будівельники, медики і спеціальні частини хімзахисту, підрозділи охорони і міліція, вертольотчики і пілоти.

Трагедія Чорнобиля зайняла важливе місце у наших сьогоднішніх роздумах про життя та людину.

Чорнобиль. Тепер це слово знає увесь світ. Чорнобиль – це мука і трагедія, це подвиг і безсилля, це пам'ять, це наш нестерпний біль.

Барабой В. А. От Хиросимы до Чернобыля: научно-популярная литература / В.А. Баравой. - К.: Наукова думка, 1991. - 128 с. - (Чернобыль).

Біль і тривоги Чорнобиля: [літ.-публіц. вид.] / упоряд. Ю.В. Сафонов. – К.: Київська правда, 2006. – 288 с.: ілюстр.

Богданов Б. Чернобыль. Двадцать пять лет назад / Б. Богданов // Наука и жизнь. - 2011. - N5. - С. 15-21.

Вірина Л. А. Тієї вогняної ночі: Чорнобильська оповідь / післяслово В. Бердова. – К.: Молодь, 1989. – 192 с.: фотоілюстр.

У книжці розповідається про лейтенанта пожежної частини Володимира Правика, якому за подвиг під час ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Вогонь Чорнобиля. Книга мужності і болю: Літопис Чорнобильської трагедії у документах, фактах та свідченнях самовидців / ред. Б.Б. Хижняк. - К.: Альтернативи, 1998. - 576 с.

Гейл Р. П., Гаузер Т. Останнє попередження: Спадщина Чорнобиля: документ. повість / Р. П. Гейл. – К.: Молодь, 1989. – 160 с.: фотоілюстр.

Документальна повість відомого американського професора Р. П. Гейла, написана у співавторстві з адвокатом Т. Гаузером, присвячена ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і особистій участі вченого у ліквідації.

Голландс С. Связанные одной былью: 26 лет назад 26 апреля в Украине началась "чернобыльская эра" / С. Голландс // Аргументы и факты в Украине. - 2012. - № 17. - С. 4.

Горбачев Б. Демон мирного атома: [Досьє Чорнобильської аварії] /Б. Горбачев // Вокруг света. - 2006. - № 4. - С. 90-104: фото. цв.

Губарев В. С. Зарево над Припятью: записки журналиста. – М.: Молодая гвардия, 1987. – 239 с. – (Эврика).

Книга письменника і журналіста, редактора газети «Правда» у відділі науки Володимира Губарева описує події аварії на Чорнобильській АЕС, про історію розвитку вітчизняної атомної промисловості, про теперішнє і майбутнє мирного атома.

Даєн Л. А. Чорнобиль – трава гірка: док. повість / Л. Даєн. – К.: Веселка, 1988. – 176 с.: іл.

Документальна повість про героя Радянського Союзу, начальника Воєнізованої пожежної частини Чорнобильської АЕС Леоніда Петровича Телятникова і його товаришів – пожежників, які вночі 26 квітня 1986 р. першими вийшли на поєдинок з вогняною стихією і погасили пожежу на станції.

Ємець П. Дзвони Чорнобиля: Живопис / П. Ємець. – К.: Ехо-Восток, 1996. – 166 с.

Еннанов В. Відрядження до радіаційного пекла / В. Еннанов // Урядовий кур'єр. - 2013. - № 232. - С. 8.

Загреба М. Пропусти Чорнобиль крізь серце : фотокнига / М. Загреба; ред.-упоряд. Т. В. Мудрик. - Київ: ТОВ «Спалах», 2002. - 120 с.: ілюстр.

Ковалевская Л. А. Чернобыльский дневник (1986-1987): заметки публициста / Л. А. Ковалевская. - К.: Рад. письменник, 1990. - 215 с.: ил.

У цій книзі - свідчення очевидців аварії на ЧАЕС у 1986 році, її моральних, соціальних наслідків. Автор, вперше забивши на сполох ще до трагічної катастрофи, аналізує різні аспекти функціонування атомної енергетики в республіці.

Коломак В. Місто відповідальної місії: 14 грудня - День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС / В. Коломак // Голос України. - 2015. - № 12 груд. - С. 7.

Так без перебільшення можна сказати про Славутич, появу якого зумовила Чорнобильська трагедія і яке було закладено восени 1986 року. Це місто мало не просто стати новим місцем проживання працівників ЧАЕС та їхніх родин, евакуйованих із Прип'яті протягом 36 годин одразу після смертоносної аварії, а й виконати

відповідальну державницьку та й загальносвітову місію. Адже саме на його мужніх мешканців покладалося завдання —приборкати атомного джина, повернути станцію в штатний режим роботи.

Костін І. Ф. Чорнобиль: сповідь репортера: [книга-альбом]/ ідея, упоряд., фото І. Ф.Костіна; передм., резюме Б. І. Олійника. - Київ: Мистецтво, 2002. - 320 с.: фото.

Кот Н. Потрібно жити: [спогади про катастрофу на Чорнобильській АЕС] / Н. Кот // Безпека життєдіяльності. - 2010. - № 1. - С. 27-28.

Малатов А. Жизнь вне времени: [о Чернобыльской «запретной зоне»] / А. Малатов // GEO. - 2011. - № 4. - С. 136-149.

Нефёдов С. Конфайнмент для саркофага /С. Нефёдов // Наука и жизнь. - 2014. - № 4. - С. 36-42.

Номерчук О. Там, де хазяйнує радіація / О. Номерчук // Голос України. - 2013. - № 93. - С. 11.

Одинец М. С. Чернобыль: дни испытаний / М. С. Одинец. - М.: Юридическая лит., 1988. - 144 с.

В основу книги покладені нариси і репортажі кореспондента газети «Правда» з місця подій - Чорнобильської АЕС. В них розповідається про мужність і героїзм тих, хто прийняв на себе жар полум'я і смертоносне дихання реактора.

Петров А. С. Проблемы современного естествознания и ядерная безопасность. От Чернобыля до Фукусимы / А. С. Петров. - Николаев: Яслав, 2011. - 38 с.

Петрушенко М. «Уклонімся тим, хто врятував людство від ядерної загрози» / М. Петрушенко // Урядовий кур'єр. - 2013. - № 232. - С. 8.

Платок Авроры: Посвящается трагедии на Чернобыльской АЭС 1986 года: сборник / сост. Л. А. Чаплыгина. - Николаев: Издатель Шамрай П.Н.: Полиграфцентр, 2010. - 216 с.: ил.

Прокопчук С. «Я працював у «команді смертників». Мій радіопозивний був 216-й» / Прокопчук С. // Урядовий кур'єр. - 2013. - № 72. - С. 8, 25.

Інтерв'ю з членом штабу ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС (1986 року), кандидатом технічних наук Петром Швидьком.

Радиация: дозы, эффекты, риск / предисл. Н. С. Бабаева, М.К. Толба. - М.: Мир, 1988. - 79 с.: ил.

Книга представляє собою огляд даних, зібраних Науковим комітетом по вивченню впливу атомної радіації при ООН за 30 років його діяльності. Розглянуті питання впливу радіації на життєдіяльність, гранично допустимі дози, а також спостереження рівнів радіоактивності в навколишньому середовищі та їжі.

Свет Икара: сборник статей: посвящается трагедии на Чернобыльской АЭС 1986 года / сост. Л. А. Чаплыгина. - Николаев: Издатель Прокопчук Т.Ю., 2011. - 174 с.: ил.

Тараканов М. П. Особая зона: док. повесть / М. П. Тараканов. - К. : Воениздат, 1991.

Тараканов Н. Д. Две трагедии XX века: док. повести / Н. Д. Тараканов. - М.: Сов. писатель, 1992. - 432 с.

Тараканов Н. Д. Чернобыльские записки, или Раздумья о нравственности: науч.-популярная лит. / Н. Д. Тараканов. - М.: Воениздат, 1989. - 208 с.

Черненко А. Владимир Правик / А. Черненко; ред. В. Я. Грибенко. - М.: Политиздат, 1988. - 143 с.: ил. - (Когда им было двадцать).

Чернобыль. Неизвестные подробности катастрофы / сост. Н. Н. Непомнящий. - М.: Вече, 2006. - 256 с.: ил.

Чорнобиль. Минуле, катастрофа, пам'ятки / передслова М. Загреба. - К., 1996. - 82 с.: ілюстр. - (Пам'ятки України: історія та культура).

Чорнобиль - місто-привид // Team Teens. - 2015. - № 4. - С. 16-18.

Що тоді сталося і методи боротьби з радіацією.

Чорнобиль - поруч: фотоальбом / за заг. ред. Б. Патона.— К.: Дніпро, 2000. — 197 с. : ілюстр., фото. — Текст укр. та англ. мовами.

Фурзікова О. Чорний біль України: 26 квітня - Міжнародний день пам'яті Чорнобиля / О. Фурзікова // Історія України. - 2013. - № 7. - С. 18-20.

Миколаївці – ліквідатори аварії

Трагічні наслідки техногенної катастрофи, яка сталася 26 квітня 1986 року, — аварії на Чорнобильській АЕС — на століття вписалися в історію людства. В роботах по ліквідації страшних наслідків вибуху на Чорнобильській АЕС були задіяні тисячі фахівців з

найрізноманітніших сфер діяльності. Серед них були ліквідатори і з Миколаївської області - пожежники, військовослужбовці, інженери, робітники, медики, співробітники органів внутрішніх справ. Близько двохсот прізвищ наших земляків занесено до книги мужності і болю «Вогонь Чорнобиля». Багатьом довелося заплатити за це власним здоров'ям, деякі з них стали інвалідами, передчасно пішли з життя.

В ті далекі 80-ті роки вони, не думаючи-не гадаючи про будь-які пільги, категорії та винагороди, йшли туди, де були потрібні. Всі знали про високу радіацію, розуміли, що практично нічим не захищені, але служба є служба і ті, хто прибував до Чорнобиля, несли її самовіддано і гідно. Можна пройти війну і не отримати поранення, якщо пощастить, але невидимий і безжалісний ворог — радіація зі своїх «лап» не випустить нікого.

Зараз в області перебуває на обліку 6 966 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, з них 2 739 осіб — безпосередні учасники ліквідації наслідків аварії. Діє Комплексна програма соціального захисту населення «Турбота», активно реалізовується державна програма «Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи». Діють програми медико-санітарного забезпечення та лікування онкологічних захворювань для чорнобильців, які реалізуються закладами охорони здоров'я області. Діє Меморандум про взаємодію і співробітництво між облдержадміністрацією, обласною радою та Миколаївською громадською організацією Всеукраїнської організації інвалідів «Союз Чорнобиль України».

У квітні 2007 року в Миколаєві відкрито пам'ятник ліквідаторам аварії на Чорнобильській АЕС «Скорботний ангел Чорнобиля». Автор, заслужений діяч мистецтв України Іван Булавицький. Гранітний ангел зі схиленою головою і свічкою в руці тужить за всіма, кого торкнулася Чорнобильська трагедія. В пам'ять про подвиг героїв-ліквідаторів, практично в усіх районах області встановлено пам'ятні знаки,

скульптурні споруди, які увічнюють пам'ять учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

За цей час надруковано сотні тисяч газетних та журнальних статей, вийшли в світ книги. Але і сьогодні аварія 26 квітня 1986 року живе в пам'яті тих, хто ризикував життям, щоб подолати її наслідки, і вони діляться своїми спогадами із читачами.

ГУ ГСЧС Украины в Николаевской области. А память священна : [мероприятия по случаю Дня чествования участников ликвидации последствий аварии на Чернобыльской АЭС] / ГУ ГСЧС Украины в Николаевской обл. // Вестник Прибужья. - 2014. - **N 51(18 дек.)**. - С. 1 : фот.

Алексеев Р. Ликвидатор: [Игорь Григорьевич Тамбовский] / Р. Алексеев // Южная правда. – 2010. – 24 апр. – С. 2.

Бойко О. Ликвидаторы аварии на ЧАЭС не забыты: 14 декабря в Украине чествуют участников ликвидации последствий аварии на Чернобыльской атомной электростанции / О. Бойко // Николаевские новости. - 2013. - 11 дек. - С. 3.

Годовщина катастрофы всемирного масштаба: [о ликвидаторах ГУ МЧС Украины в Николаевской обл.] // Южная правда. – 2010. – 24 апр. – С. 1; 2.

Дворецкий А. Трагедия без срока давности: 27 лет назад в гуще событий, происходящих на Чернобыльской АЭС, были и отважные николаевские пожарные / А. Дворецкий // Николаевские новости. - 2013. - 24 апр. - С. 3.

Життя переможе!: 25-ті роковини Чорнобильської катастрофи // Рідне Прибужжя. – 2011. – 19 квіт. – С.3. - (Сторінка Головного управління праці та соціального захисту населення облдержадміністрації).

Игнатчук В. Спасая других, забывали о себе: [в День чествования участников ликвидации аварии на Чернобыльской АЭС интервью с ликвидатором аварии пред. Николаевской организации ВОО инвалидов

«Союз Чернобыль Украины» Рубиком Хачатуровичем Симоняном] / В. Игнатчук // Южная правда. - 2011. – 23 апр. – С. 3.

Киселев А. Ф. Оценка здоровья лиц, пострадавших в результате аварии, по материалам Николаевской области 1990-1996 гг.: учеб. пособие / А.Ф. Киселев, А.Ф., А.В. Стадниченко. - Миколаїв: МДУ ім. В.О. Сухомлинського, 1998. - 66 с.

Кисельов А. Ф. Чорнобильська катастрофа через чверть століття: соціальні і медичні наслідки серед постраждалих: монографія / А. Ф.

Кисельов, В. І. Очколяс. - Миколаїв: Іліон, 2014. - 168 с.

Они обуздали ядерную чуму : [чествование участников ликвидации последствий аварии на Чернобыльской АЭС] // Вечерний Николаев. - 2014. - 13 дек. - С. 1 : фот.

Рубан А. Ликвидатор: [Александр Владимирович Савченко] / А. Рубан // Вечерний Николаев. – 2004. – 24 апр. – С. 1.

Рубан О. Ліквідатор: [Олександр Володимирович Савченко] / О. Рубан // Рідне Прибужжя. – 2004. – 24 квіт. – С. 3.

Рубан Юрій Павлович: ліквідатор наслідків аварії на ЧАЕС 1 категорії (інвалід III групи) // Рідне Прибужжя. – 2011. – 19 квіт. – С. 3.

Рубік Сімонян відзначений за заслуги перед Миколаївщиною // Рідне Прибужжя. - 2015. - 30 квіт. - С. 4: фот.

Северновская В. Героям Чернобыля: [в г. Веселиново открыт и освящен мемориальный знак памяти ликвидаторов Чернобыльской аварии] / В. Северновская // Южная правда. - 2014. - 7 окт. - С. 3: фот.

Северновская В. Рубик Симонян: «Помогать людям - главная наша задача»: [беседа с ликвидатором аварии на ЧАЭС, пред. Николаевской орг. ВОО инвалидов «Союз Чернобыль Украины» Р. Х. Симоняном] / В. Северновская // Южная правда. - 2015. - 25 апр. - С. 3 : фот.

Тарновян Георгій Дем'янович: [голова громадської організації інвалідів «Союз Чернобыль України м. Вознесенськ] // Рідне Прибужжя. – 2011. – 19 квіт. – С. 3.

Тимощук Ю. Він рятував людей від біди: [лікар Сергій Григорович Підгайко] / Ю. Тимощук // Рідне Прибужжя. – 25 квіт. – 2002. – С. 1.

Толочик П. Через горнило пекельного вогню: [про пожежників державної пожежної частини № 16 м. Миколаєва] / П. Толочик // Рідне Прибужжя. – 2002. - 25 квіт. – С. 1; 2.

Чернобыль: погляд крізь роки

З тієї пори пройшло немало часу. А біль не вщухає, тривога не полишає людей, пов'язаних скорботним часом ядерного апокаліпсиса. Виросло ціле покоління, яке дізналось про Чернобыль тільки із засобів масової інформації, які готують випуски до річниць трагедії. А багато хто і взагалі нічого не знає. Але, як би не намагалися замовчати, закрити цю сумну сторінку історії, Чернобыль

ще довго буде сам нагадувати про себе. Ми ж можемо знати тільки те, що розповідають нам ті, хто був у той фатальний час там, у Чернобилі, в Прип'яті, і хто, незважаючи на перевищені будь-які допустимі норми радіаційного фону, на дозиметри, що зашкалювали, виконував свою роботу.

Проте і досі не можна реально оцінити масштабу катастрофи, її впливу на природу й людину. Ніхто ніколи не буде знати, скільки людей загинуло від радіаційного опромінення. Чернобыльська катастрофа стала історією, а вислів «чорнобыльська зона» став загальноприйнятим. Що ж відбувається на відчужених територіях зараз? Які екологічні наслідки аварії ми можемо спостерігати сьогодні? І як раціонально використовувати територію зони?

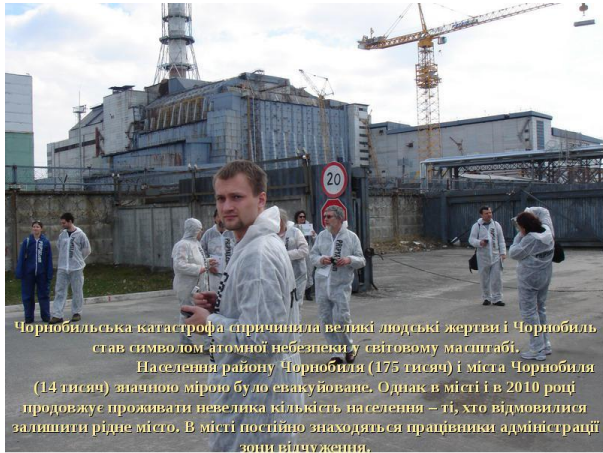
Тепер же через багато років Чернобыльська зона відчуження відкрита для туристів, дозволено фотографувати на тлі саркофагу, відвідувати мертве місто Прип'ять, околиці рудого лісу. Кожен відвідувач може на власні очі побачити те, про що міг почути в засобах масової інформації, від батьків, дідусів та бабусь. Кожна людина, яка колись тут проживала, може потрапити в місто свого дитинства та згадати минуле.

Чернобыльська зона стала і унікальним природним заповідником. Тут є майже всі види тварин, характерних для Полісся - кабани, козулі, лосі, олені, дуже багато вовків і зайців. Замічено і перебування бурих ведмедів. Рідко, але можна побачити рисей: в околицях міста Прип'яті вже є кілька їхніх сімейств. В межах зони мешкає близько 400 видів

тварин, риб і птахів. Приблизно 60 з них — рідкісні види, занесені до Червоної книги України та європейських охоронних списків. Видове різноманіття рослинного світу теж може вразити уяву — майже 1 200 видів, з них близько 20 видів — рідкісні види, серед яких три види орхідей.

Міжнародна група екологів з Білорусі, Європи і США прийшла до висновку, що майже через 30 років після катастрофи на Чорнобильській АЕС

в зоні відчуження процвітає дика природа. На думку фахівців, незважаючи на підвищений рівень радіації, катастрофа не позначилася в цілому негативно на популяції рослин і тварин.

У 2016 році Міністерство екології та природних ресурсів звернулося до Адміністрації Президента з пропозицією створення у зоні відчуження Чорнобильського радіологічного біосферного заповідника.

Людська діяльність у зоні відчуження зводиться до експлуатації Чорнобильської АЕС та догляду за покинутими територіями з метою запобігання пожежам в радіоактивних лісах і луках, контролю радіаційної обстановки та підтримання мінімально необхідної господарської інфраструктури міста Чорнобиль та кількох об'єктів у центральній частині зони відчуження. Нині там працює та проживає приблизно 5 тисяч працівників ЧАЕС, службовців, правоохоронців, МНСників...

Біосферний заповідник може з'явитися в зоні Чорнобиля // Голос України. - 2015. - № 36. - С. 3.

Беляков О. Мутації усвідомлення / О. Беляков // Голос України. - 2010. - 24 квіт. - С. 14-15.

Вакуленко Є. «У хворій печінці «сидить» Чорнобиль / Є. Вакуленко // Урядовий кур'єр. - 2013. - № 201. - С. 12.

Водолага С. Чернобыль туристический: [пресс-тур в Чернобыльскую зону] / С. Водолага // Вечерний Николаев. - 2011. - 23 апр. - С. 3.

Горчинська О. Стежками мертвого міста / О. Горчинська // Я вивчаю українську. - 2013. - № 4. - С. 30-31.

Коломак В. Без науки медичні наслідки аварії на ЧАЕС не подолати / В. Коломак // Голос України. - 2015. - № 75. - С. 1, 10.

У ніч на 26 квітня 1986 року на четвертому енергоблоці Чорнобильської атомної електростанції сталася найбільша в історії світової атомної енергетики аварія, яку кваліфікують як найпотужнішу техногенну і гуманітарну катастрофу ХХ сторіччя.

Кривда М. Від зони відчуження до екологічно безпечної системи функціонування / М.Кривда // Голос України. - 2015. - 3 листоп. - С. 1, 5.

Кривда М. Міфи про Чорнобильську зону потребують розвінчання / М. Кривда // Голос України. - 2015. - № 38. - С. 4.

Члени Комітету Верховної ради з питань екологічної політики проінспектували чорнобильську зону.

Кузменко О. По той бік Прип'ятської зони / О. Кузменко // Безпека життєдіяльності. - 2013. - № 4. - С. 37-39.

Листопад О. Залиште зону в спокої / О. Листопад // Урядовий кур'єр. - 2014. - № 141. - С. 2.

Листопад О. Зона відчуження - на заповідник / О. Листопад // Урядовий кур'єр. - 2013. - № 75. - С. 5.

Малатов А. Жизнь вне времени: [о Чернобыльской «запретной зоне»] / А. Малатов // GEO. - 2011. - № 4. - С. 136-149.

Маркин Я. В Чернобыле будет заповедник для зверей и туристов / Я. Маркин // Вести. - 2015. - 5 нояб. - С. 8.

Нефёдов С. Конфайнмент для саркофага / С. Нефёдов // Наука и жизнь. - 2014. - № 4. - С. 36-42.

Опанасенко Л. Вродження і спадкове від радіації: збільшилась кількість патологій, які в дитячому віці зустрічалися рідко / Л. Опанасенко // Голос України. - 2013. - № 176. - С. 13.

Петрушенко М. Давній вибух і досі тримає в напрузі: Чорнобиль: 25 років нашого життя / М. Петрушенко // Урядовий кур'єр. - 2011. - 4 берез. - С. 8-9.

Петрушенко М. Одна - єдина хата чекає їх з усіх доріг: музей пам'яті Поліського району став оберегом для тих, кого роз'єднала радіація / М. Петрушенко // Урядовий кур'єр. - 2012. - 25 квіт. - С. 7.

Петрушенко М. «Уклонімся тим, хто врятував людство від ядерної загрози» / Петрушенко М. // Урядовий кур'єр. - 2013. - № 232. - С. 8.

Прокопчук С. Зона ЧАЕС: чергова «реформа» підприємств, підпорядкованих Державному агенству з управління зоною відчуження / Прокопчук С. // Урядовий кур'єр. - 2015. - № 36. - С. 5.

Профспілки застерігають, чим може обернутися запланована реорганізація підприємств, підпорядкованих Державному агенству з управління зоною відчуження.

Прокопчук С. небезпечний спадок для прийдешніх поколінь / С. Прокопчук // Урядовий кур'єр. - 2012. - № 89. - С. 8-9.

Прокопчук С. Чорнобильська зона: статус кво, що влаштовує всіх / С. Прокопчук // Урядовий кур'єр. - 2013. - № 79. - С. 8-9.

Пуговиця М. «Ой у полі три тополі...»: [про чорнобильські ліси] / М. Пуговиця // Урядовий кур'єр. - 2010. - 24 квіт. - С. 8-9.

Сеген Н. Зона відчуження: вічна проблема чи майбутня туристична перлина? [Електронний ресурс]: бесіда з кандидатом біологічних наук, старшим науковим співробітником Інституту проблем безпеки АЕС НАН України С. Паскевичем / Н. Сеген // Історична, культурологічна газета Експедиція XXI: [веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.ex21.com.ua/ecology/117-9.htm>

Серговський В. За безпеку спільного майбутнього: минуло 26 років від дня аварії на Чорнобильській АЕС / В. Серговський // Вісник Червоного Хреста України. - 2012. - № 2. - С. 23.: фото.

Створять Чорнобильський біосферний заповідник // Голос України. - 2014. - № 148. - С. 3.

Тонковид В. Зона отчуждения: жить там нельзя, но жизнь там есть: [Чернобыль. ЧАЭС] / В. Тонковид // Вечерний Николаев. - 2010. - 27 июля. - С. 2.

Чепурко В. В Чернобыль пустят всех / В. Чепурко // Комс. правда в Украине. - 2015. - N 53/11. - С. 7.

В зоне отчуждения хотят открыть 20 километров

территории.

Чепурко В. Вот кого в Чернобыле будем охранять / В. Чепурко // Комс. правда в Украине. - 2015. - № 83.

Чепурко В. Леса под Припятью очистят от сухостоя, животных будут подкармливать / В. Чепурко // Комс. правда в Украине. - 2015. - № 89. - С. 8.

Чепурко В. Чернобыль: «Саркофаг-2» закроет станцию уже навсегда / В. Чепурко // Комсомольская правда в Украине. - 2014. - № 89. - С. 6.

Чепурко В. Чернобыль. Есть ли новая угроза? / В. Чепурко // Комс. правда в Украине. - 2015. - № 89. - С. 9.

Экологи призывают правительство не принимать важных решений о строительстве хранилища отработанного ядерного топлива без участия гражданского общества.

Чорнобиль - поруч: Ейфорія. Катастрофа. Подолання. Пустка. Пам'ять: Фотоальбом / авт. проекту С. Йовенко. - К.: Дніпро, 2000. - 198 ілюстр. - (Укр. та англ. мовами).

Чорнобиль - біль душі людської // Шкільна бібліотека. - 2013. - № 5-6. - С. 40-48: фот.

Спогади сучасників подій висвітлюють широке коло моральних питань, змушують замислитися над уроками минувшини й сьогодення людства.

Чорнобильська катастрофа та подолання її наслідків: Нормативні документи / упор. Є. К. Пашутинський. - К.: КНТ, 2007. - 312 с.

Біль і крик душі під знаком Чорнобиля **(Тема Чорнобиля в художній літературі, музиці, кіноматографі)**

Тема «Чорнобиля» у світовому кіно, літературі та музиці з'являється майже одразу після трагедії 1986 року. Нині на цю тему існує кілька відеоігор, десятки художніх і документальних фільмів та книжок і навіть комп'ютерний вірус.

Українські та світові письменники не стояли осторонь теми Чорнобильської трагедії. Вона знайшла місце у поетичних творах, документальних повістях та романах відомих українських та зарубіжних письменників та поетів І. Драча, Л. Костенко, Д. Креміня, Б. Олійника, М. Сингаївського, Л. Горлача, Ф. Пола, Мартіна Круза Сміта, Джеймса Роллінза та інших.

Але найбільш глибоко цієї теми торкнулися кінорежисери. На відміну від багатьох іноземних фільмів, де часто Чорнобильська АЕС або Прип'ять є місцем подій певних епізодів, вони намагались показати вплив аварії на людські стосунки.

Багато композиторів, музикантів біль Чорнобиля передали у своїх музичних творах та піснях. У 1988 році композитор Мікаел Тарівердієв пише симфонію для органу «Чорнобиль». Загалом, теми трагедії торкаються близько 30 сучасних пісень різних жанрів українських та зарубіжних виконавців. Девід Боуї, під враженням від події створив хіт «Time Will Crawl», Адріано Челентано – «Sognando Chernobyl» («Мені сниться Чорнобиль»), Ехample та українська співачка Alyosha знімали у зоні відчуження відеокліпи на пісню про вплив людини на оточуюче середовище. Українські музиканти гурт «Скрябін» – «Чорнобиль форева», Тарас Петриненко – «Чорнобильська зона» тощо.

Всі ці творіння зіткані із правди, скорботи і мужності людей, що ввібрали у своє серце біль Чорнобильського лихоліття.

Художня література

Алексиевич С. А. Чернобыльская молитва: Хроника будущего / С.А. Алексиевич. - М.: Время, 2006. - 384 с. - (Голоса утопии). - Текст доступний в Інтернеті: <http://lib.ru/NEWPROZA/ALEKSIEWICH/chernobyl.txt>

Алексиевич С. А. Цинковые мальчики. Чернобыльская молитва / С.А. Алексиевич. - М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. - 447 с. - (Современная проза).

Вірші про Чорнобильську трагедію [Електронний ресурс] // Нікополь Nikopol: [веб-сайт]. – Електрон. дані. - Режим доступу: <http://www.bizslovo.org/content/index.php/biblioteka/167-poeziya/781-virshi-chernobyl.html>

Представлені вірші відомих українських поетів А. Багряної, І. Драча, В. Задворного, В. Кордуна, Л. Костенко, Л. Оленівської, О. Пахльовської, М. Сингаївського, Г. Чубач, В. Шовкошитного.

Гуцало Є. П. Скажений чорнобильський собака: вибрані твори / Є. П. Гуцало. - Київ: Знання, 2014. - 222 с.

Гуцало Є. Діти Чорнобиля / Є. Гуцало; Худож. оформ. Т. Семенової. — К.: Соняшник, 1995. — 104 с.: ілюстр.

Розповіді про трагічне життя дітей, які постраждали внаслідок катастрофи.

Гуцало Є. З вогню воскресли: Мертва зона; Біль і гнів; Безголов'я: повісті / післямова В. Плюща. — К.: АТ «Українська видавнича група», 1996. — 432 с.

Гуцало Є. П. Сім'я дикої качки: вибрані оповідання й повість / Є.П. Гуцало; упорядкув. та передм. Л. Вороніної; іл. Н. Алексенко та В. Дунаєвої. - Вид. друге, без змін. - Київ: Національний книжковий проект, 2012. - 224 с.: ілюстр. - (Біб-ка шк. класики) (Обов'язкова програма. 7 клас).

Драч І. Чорнобильська Мадонна: поема / І. Драч // Драч І. Лист до калини: поезії / І. Драч. — К., 1994. - С. 246-280. — Текст доступний в Інтернеті: <http://www.ua-lib.ru/books/printzip.php?id=22&bookid=3>

Мадонна - Богородиця - Мати. Березинею називали її русичі. На її образ молилися, їй складали гімни композитори і поети, їй присвячували полотна живописці. Поема «Чорнобильська мадонна» – відповідь на страшну Чорнобильську трагедію, спів - плач про страшну драму невеликого міста над Прип'яттю.

Завгородній Ю. С. Задовгий день «Ч». Зона поза часом: роман / Ю. С. Завгородній. - Л.: Кальварія, 2012. - 176 с.

Книжка Юрія Завгороднього (1940-2012) хоча і творилася деякою мірою за спогадами власного перебування серед активних учасників

післяаварійної роботи в Чорнобильській зоні, але на сьогодні вже проминуло досить багато часу з тих днів, тому автор значно віддалився від конкретизації тодішніх подій та реальних осіб. Ця книга є цілковитими художніми фантазіями поета, роздумами над загальнолюдськими проблемами, візіями зболеної пам'яті поета, які не створюють цілісного епічного полотна, а намагаються змалювати давні події через окремі фрагменти долі двох людей, які з різних причин опинилися в «Зоні поза часом», що є тільки тлом подій одного задовгого дня. Автор запевняє, що головні персонажі цієї книжки, як і всі допоміжні діючі особи, не мають реальних прототипів.

Завгородній Ю. Злам: Сім коротких історій з одної задовгої ночі: новели / Ю. Завгородній. – Львів: Кальварія, 2001. – 192 с.: ілюстр.

Ковалевская Л. Длинные руки беды: рассказы / Л. Ковалевская. — К.: Веселка, 1989.— 55 с.: ил.

Оповідання української журналістки про трагедію на Чорнобильській станції.

Коваленко А. П. Чернобыль - каким его видел мир / А.П. Коваленко, Ю.Рисованный. - К.: Молодь, 1989. - 174 с.: ил.

Костенко Л. В. Атомний Вій опустив бетонні повіки: вірш / Л.В. Костенко // Вибране. – К., 1989. – С. 537.

Костенко Л. В. Загадили ліси і землю занедбали: вірш / Костенко Л.В. // Вибране. – К., 1989. – С. 538.

Костюченко Л. 26 квітня: вірш / Л. Костюченко // Рідне Прибужжя. – 2002. – 25 квіт. – С.1.

Кремінь Д. Спогад Чорнобиля...: вірш / Д. Кремінь // Вибрані твори / Д. Кремінь. - Одеса, 2007. – С. 290-291.

Кремінь Д. Чорнобильська молитва: вірші / Д. Кремінь // Рідне Прибужжя. — 2001. — 26 квітня. — С.1.

Кулиняк Д. «Од Калниша вісті...»; Лицарі Дикого Поля; Славень П. Кальнишевському; Телескопи криниць; Полянські вогнища; Тягар Чорнобильського неба. Історичні поеми : Історично-документальна повість; Вірші та поеми / Д. Кулиняк. - К. : Київська правда, 2004. - 343 с.

Матвієнко В. Монолог у дорозі з Чорнобиля. Пекло / В. Матвієнко // Люблю я свою Україну / В. Матвієнко.— К., 1997.— С.20-23.

Вірші про Чорнобиль.

Медведев Г. У. Дьявол цивилизации: рассказы и повесть / Г.У. Медведев. - М.: Современник, 1992. - 256 с.

Медведев Г.У. Чернобыльская тетрадь: документальная повесть / Г. Медведев. - К.: Дніпро, 1990. - 165 с. - (Романи й повісті).

Книга містить розповідь фахівця-атомника, який деякий час працював на ЧАЕС і відразу після аварії був на місці події. Розкривається багато технічних подробиць, необхідних для розуміння виникнення аварії, таємниці бюрократичних відносин. Йдеться про пагубний командний режим, порушення гласності до аварії і після неї.

Медведев Г. У. Ядерный загар / Г. У. Медведев. - М.: Книжная палата, 1990. - 416 с. - (Популярная библиотека).

Мотрич К. Політ журавлів над нетолоченими травами: повість [Електронний ресурс] / К. Мотрич // Бібліотека української літератури: [веб-сайт]. – Електрон. дані. - Режим доступу:

<http://www.ukrlib.com.ua/books/printout.php?id=71&bookid=0>

Мужність і біль Чорнобиля: повість-хроніка: поеми, вірші. - К.: Молодь, 1988. - 144 с.: фото.

Неизлечимою раною...: сборник /сост. А. А. Чаплыгина. - Николаев: Издатель Прокопчук Т. Ю., 2010. – 224 с.

Олійник Б. Сім: поема / Б. Олійник. – К.: Рад. письменник, 1999. – 96 с. – Текст доступний в Інтернеті: <http://www.ukrcenter.com/Література/Борис-Олійник/26457-1/Сім>

Олійник Б. Крик Чорнобиля : поезії [Електронний ресурс] / Б. Олійник. – Режим доступу: http://www.poetryclub.com.ua/metrs_poem.php?poem=5356 – Назва з екрана.

Тени Чернобыля: фантастич. произведения / ред. Д. Малкин. - М.: ЭКСМО, 2007. - 448 с.

Фантом: сборник документальных и художественных произведений о трагических событиях на Чернобыльской АЭС. - М.: Молодая гвардия, 1989. - 239 с.: ил.

Чорнобиль. Дні випробувань: Книга свідчень / упоряд. В. Г. Шкода. – К.: Рад. письменник, 1987. – 470 с.

Ця книга – збірник документальних, публіцистичних і художніх творів письменників і журналістів, котрі розповідають про те, як натхненний «чуттям єдиної родини» долав наш народ тяжкі наслідки аварії на ЧАЕС, мужньо і самовіддано боровся з грізними силами атома, що вийшли з-під контролю, відроджує до нового життя вражену радіацією землю, міста і села і саму атомну станцію. У збірнику також уміщені

інтерв'ю з відомими вченими, що висвітлюють деякі небайдужі для нас питання віддалених наслідків аварії, перспективи розвитку атомної енергетики в нашій країні, подана детальна хронологія пам'ятних подій.

Щербак Ю. Н. Причини и последствия. Чернобыль: роман, документальная повесть / Ю. Н. Щербак. - М.: Сов. писатель, 1988. - 368 с.

Есаулов А. Ю. Город, которого нет: мемуары и роман-версия участника событий / А. Ю. Есаулов; фотографии автора. - Винница: Теза, 2013. - 382 с.: ил.

Олександр Есаулов – автор понад півтора десятка книжок. Тема катастрофи на Чорнобильській АЕС в його творчості не випадкова. В 1986 році він працював заступником мера міста Прип'ять. Замість передмови, відкривають збірку його спогади про ті події.

Яворівський В. Марія з полином у кінці століття: роман / В. Яворівський. – К.: Дніпро, 1987. Текст доступний в Інтернеті: <http://www.ukrcenter.com/Література/Володимир-Яворівський/26471/Марія-з-полином-у-кінці-століття>

Твір присвячено драматичним подіям 1986 року в чорнобильській зоні. Герої роману - велика родина Миновичів, усі члени якої були учасниками подій навколо Чорнобильської катастрофи. На чолі роду стоїть стара мати Марія, крізь душу якої проходять всі головні лінії драми. Довкола неї, як довкола острова надії і віри, збирається потерпіла родина, щоб наперекір усьому - жити, продовжувати рід Миновичів. Роман написаний на основі кореспондентської роботи автора в тридцятикілометровій зоні під час аварії.

Найкращі фільми про Чорнобиль

«**Аврора**» (2006). Україна / Режисер О. Байрак
<http://www.vokrug.tv/product/show/Avrora/>

«**В суботу**» (2011). Росія / Режисер О. Міндадзе
http://www.vokrug.tv/product/show/V_subbotu/

«**Вовки в зоні**» (1990). СРСР / Режисер В. Дерюгін
<http://tfilm.me/20076-volki-v-zone.html>

«**Заборонена зона**» (2012). Америка / Режисер Бредлі Паркер
http://kinoliza.net/filmi_2012/zapretnaya-zona/2015-08-06-1205

«**Завтра. Ядерна принцеса**» (1992). СРСР / Режисер О. Панкратов
http://kinoblog.tv/films/n2461/film-zavtra_ili_yadernaya_princessa.html

«**Земля забуття**» (2011). Франція, Україна / Режисер Міхаль Боганім
<http://uafilm.com.ua/filmy/item/672-zemlya-zabuttya-zemlya-zabveniya>

«**Метелики**» (2013). Україна / Режисер В. Воробйов

<http://kinogo.co/708-motylki-2013.html>

«Прип'ять. Залишені позаду» (2014). Росія, Україна, Америка / Режисер І. Кінько, М. Літвінов, Д. Алексєєв

http://www.vokrug.tv/product/show/Pripyat_Ostavlennye_pozadi/

«Рейджер з атомної зони» (1999). Росія / Режисер В. Нікіфоров

<http://uakino.net/video/46118-film-reyndzher-iz-atomnoy-zony-1999-smotret-onlajn.html>

«Рік собаки» (1994) Росія, Франція Режисер Семен Аранович

<http://baskino.club/films/dramy/763-god-sobaki.html>

«Розпад» (1990). Росія / Режисер М. Беліков

<http://www.fasttorrent.ru/film/raspad.html>

«Третя планета» (1991). СРСР / Режисер О. Рогожкін

<http://kinofilms.tv/film/tretya-planeta/256>

«У субботу» (2011). Росія, Німеччина, Україна / Режисер О. Міндадзе

<https://www.youtube.com/watch?v=pUbGd-SZOKA>

«Чорний лелека» (1993). Білорусь / Режисер В. Туров

<http://bublik.tv/film/chernyy-aist>

«Чорнобиль - зона відчуження»: серіал. (2014). Росія / Режисер Андерс

Банке http://www.vokrug.tv/product/show/CHernobyl_Zona_otchuzhdeniya/

«Чорнобиль: останнє попередження» (1991). СРСР, США, Великобританія / Ентоні Пейдж

http://www.vokrug.tv/product/show/CHernobyl_poslednee_preduprezhdenie/

«Я пам'ятаю» (2006). Білорусь / Режисер С. Сичов

http://www.vokrug.tv/product/show/YA_pomnyu/

Художественные фильмы про Чернобыль: список [Електронний ресурс] // Smexota.net [блог]. – Електрон. дані. – Режим доступу:

<http://smexota.net/all /04-2013/9e067f0bc7.php>

Інформація про художні фільми.

Документальні фільми про Чорнобиль

«Битва за Чорнобиль». (2006). США / Режисер Томас Джонс <http://tfilm.me/8605-bitva-za-chernobyl.html>

«Вся правда про Чорнобиль» (Discovery); «Кошмари Чорнобиля», «Таємниця Чорнобиля», «Чорнобиль - зруйнований міф», «Чорнобиль - хроніка мутантів», «Чорнобиль - життя в смертельній зоні», «Чорнобиль - 20 років після аварії», «Чорнобиль. Від творців S.T.A.L.K.E.R»

<http://vselenta.ru/?p=view&id=283098>

«**Чорнобиль – 25 років по тому**». (2011). Росія / Режисер А. Хабібунін
<http://bigcinema.tv/movie/chernaya-byi-chernobyl-25-let-spustya-2011.html>

«**Чорнобиль. 3828**». (2011). Україна / Режисер С. Заболотний
<http://lovekino.tv/load/6796-chernobyl-3828-2011.html>

«**Тасмне життя Чорнобиля**». (2006). Росія / Режисер Ірина Ван Чан Лі
<http://vselenta.ru/?p=view&id=283098>

Документальные фильмы про ЧАЭС: смотреть онлайн: [Електронний ресурс] // Smexota.net [блог]. – Електрон. дані. – Режим доступу:
<http://smexota.net/all/05-2013/e4f275c2ff.php>

Музика. Пісні

«А над Чорнобилем»	Т. Питлик / Т. Питлик
«Атомне кохання»	Тризубий Стас / Тризубий Стас
«Еко-прес»	Ван Гог / Ван Гог
«Зона»	Б. Стельмах / І. Білозір
«Зона»	В. Крищенко / Г. Татарченко
«Історія»	Б. Стельмах / В. Камінський
«Крик Чорнобиля»	Б. Олійник / Ю. Васильківський
«Мамуню, рехтуйте весілля»	С. Кузьминський / С. Кузьминський
«Молитва за Чорнобиль»	В. Кукоба / В. Кукоба
«На Чорнобиль журавлі летіли»	Д. Павличко / О. Білаш
«Пісня про Чорнобиль» (Знак біди)	М. Ткач / О. Осадчий
«Пісня про Чугайстра» (Про Чорнобильську катастрофу)	Gods Tower / Gods Tower переклад: С. Василюк
«Четвертий світ» (пісня, присвячена 25 роковинам аварії на ЧАЕС)	А. Селезньов / А. Селезньов
«Чорнобильська зона»	Т. Петриненко / Т. Петриненко
«Чорнобиль»	О. Смик / Р. Луговий
«Чорнобиль форева»	А. Кузьменко / А. Кузьменко
«Чорнобильський гімн»	В. Крищенко / Л. Нечипорук
«Чорнобильський метелик»	Тризубий Стас / Тризубий Стас
«Чорнобильські дзвони»	Н. Косяк / Н. Косяк
«Чорнобильські хати»	М.Грабовський / Ю. Васильківський
«Шева»	Скрябін / Скрябін

Чорнобильська катастрофа: пісні [Електронний ресурс] // Українські пісні: [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.pisni.org.ua/songlist/chornobyl-1.html>

Чорнобиль у кіно, літературі та музиці: Боуї, Челентано та інші [Електронний ресурс] // Еспресо: [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://espresso.tv/article/2014/04/26/chornobylska_trahediya_u_mystectvi

Дзвони пам'яті **(Сценарії виховних заходів)**

Васильєва О. «Тут був чорнозем, а тепер Чорнобиль...»: вих. захід / О. Васильєва // Шк. світ. – 2011. - №11. – С. 16-20.

Весна в Чорнобилі, весна: літ. матеріал // Позакл. час. – 2010. - № 3. – С. 124.

Видай О. Чорнобиль – біль моя і туга: вих. захід / О. Видай // Шк. світ – 2011. - № 11. – С. 11-15.

Вільк В. Чорнобильська трагедія: Причини. Уроки. Наслідки: класна година / В. Вільк // Історія України. – 2011. - № 14. – С. 5-11.

Дзядевич Н. Річниці Чорнобильської катастрофи...: сценарій виступу агітбригади / Н.Дзядевич // Шк. світ. – 2012. - № 12. – С. 9-10.

Дудар Г. Відчули ми тепло звізди Полин: літ. вечір-реквієм до Чорнобильської трагедії / Г.Дудар // Шк. світ. – 2011. - № 11. – С. 8-11.

Єрмакова В. В. Чорнобиль: два кольори: сценарій / В. В. Єрмакова // Шк. б-ка. – 2012. - № 5. – С.108.

Зайцева Т. С. Дзвони Чорнобиля і Хіросіми: сценарій / Т. С. Зайцева // Позакл. час. – 2011. - № 4. – С. 65-70.

Зернова Л. Чорнобильський дзвін: урок пам'яті / Л. Зернова // Шк. світ. – 2013. - №6. – С.16-17.

Клемина Л. М. Чернобыль – наша боль: сценарий / Л. М. Клемина // Читаем, учимся, играем. – 2011. - №1. – С. 105-108.

Климчук А.Ю. Чорнобильські дзвони: сценарій / А. Ю. Климчук // Позакл. час. - 2013. – №15-16. – С.4-6.

Лепелкіна О.Г. «Мужність і біль Чорнобиля»: вечір-зустріч із ліквідаторами аварії на ЧАЕС / О. Г. Лепелкіна // Шк. б-ка. – 2013. - № 5-6. – С. 46-48.

Лепелкіна О. Г. Чорнобильська тема у творчості українських письменників: літ. форум / О. Г. Лепелкіна // Шк. б-ка. – 2013. - № 5-6. - С. 44-46.

На Чорнобиль журавлі летіли...: вечір-пам'ять // Позакл. час. – 2010. - № 3. – С. 119-121.

На Чорнобиль летять журавлі: година пам'яті // Шк. б-ка. – 2011. - №3. – С. 60-61.

Новіцька Л. Л. Щоб мудрість не стала безумством...: сценарій / Л. Л.Новіцька // Позакл. час. – 2010. - № 3. – С. 29-31.

Орленко Л. Чорнобиль гірким спомином стукає в серця: сценарій / Л. Орленко // Шк. світ. – 2012. - № 12. – С. 11-15.

Паснак М.С. Чорнобиля гіркий полин: сценарій / М.С. Паснак // Позакл. час. – 2015. - №3. – С.37-38.

Полин – сльозою омивається душа...: сценарій до Чорнобильської трагедії // Позакл. час. – 2012. - №5-6. – С. 123-126.

Радіація в навколишньому світі: матеріали до бесіди з учнями // Позакл. час. – 2013. - № 5-6. – С. 59-61.

Романчук А. В. Чорнобиль: гірка зірка Полин: сценарій / А.В. Романчук // Шк. б-ка. – 2012. - № 5. – С. 109-110.

Ткачук О. Дзвони Чорнобиля: захід до 26 квітня / О. Ткачук // Шк. світ. – 2010. - №12. – С. 16.

Тюх М. І. Дзвони Чорнобиля: сценарій / М.І. Тюх // Шк. б-ка. – 2012. - № 5. – С. 111-112.

Ченаш О.П. Вирвані з коренем: сценарій / О.П. Чернаш // Позакл. час. – 2012. - № 5-6. – С. 41-42.

Чорнобиль – рана незагойна: сценарій // Позакл. час. – 2013. - №5-6. – С.54-58.

Чорнобильська трагедія – біль України: година скорботи // Позакл. час. – 2010. - № 3. – С. 123.

м. Славутич

м. Луганськ

Чорнобильська АЕС

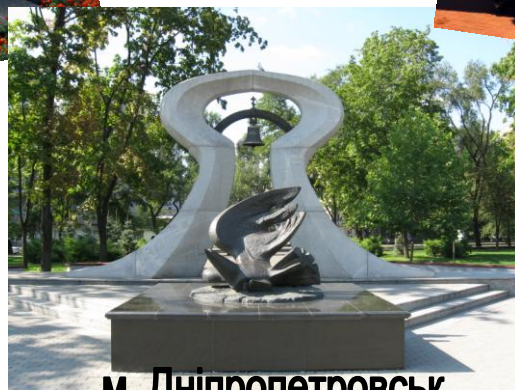
**Пам'ятник пожежникам
у Києві**

м. Вінниця

м. Миколаїв

м. Дніпропетровськ

НА ПАМ'ЯТЬ ПРО ЧОРНОБИЛЬ

Антоніна Грицаюк

Цвітом вся покрилась
У лузі калина,
Тяжко зажурилась
Моя Україна.
Гірко затужила,
Слізно заридала,
Ох і тяжка доля
Знов її спіткала.
Де ж горе взялося?
За чию провину?
Та й занапостило
Рідну Україну.
Прип'ять тихо, мирно
Собі протікала,
Звідки оте лихо?
Вода чорна стала.
Люди свято ждали
Хто ж біду наслав,
Садки пожовтіли
Цвіт білий зав'яв.
За що Україні
Такі тяжкі муки,
За що безневинні
Страждатимуть внуки?
Усе, що нажите
Люди залишили,

Серцю все рідне
Навік залишили.
Зона закрита,
Як страшно це чути,
Була ж вона рідна
Навік не забути.
Усе здичавіло
Поля і діброви,
Лиш спомин лишило
Про землі чудові.
Не раз, Україно,
Ти тяжко страждала,
Але вірність козацька
Тебе рятувала.
Сини твої, ненько
Тебе визволяли,
Життя не жаліли
Тобі віддавали.
І сила козацька
Цей раз не зганьбила,
Тебе рятувала
Країно, єдина.
Тих пом'янемо
Кого з нами нема,
Але ти, Україно
Вічно жива.

Автор-укладач В. Є. Щербак
Редактор О. К. Карпенко
Комп'ютерний дизайн В. Є. Щербак
Відповідальна за випуск Т. А. Жайворонок